

שמיטת כספים ופרוזבול

א. דברים | פרק טו

(א) מִקֵּץ שִׁבְעַת שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה: (ב) וְזֶה דְבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוֹט כֹּל בְּעַל מִשָּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יִשֶׁה בְּרַעְיוֹ וְיָגֵשׁ אֶת רַעְיוֹ וְאֶת אֲחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לָּהּ: (ג) אֶת הַנְּכָרִי תִגָּשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לָּךְ אֶת אֲחִיךָ תִשְׁמַט יָדָךְ: (ד) אֲפָס כִּי לֹא יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיוֹן כִּי בָרַךְ יְבָרְכֶךָ ה' בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחְלָה לְרִשְׁתָּהּ: (ה) רַק אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּךְ הַיּוֹם: (ו) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּרַכֶּךָ בְּאֶשֶׁר דָּבַר לָךְ וְהִעֲבַטְתָּ גֹזִים רַבִּים וְאֶתָּה לֹא תַעֲבֹט וְיִמְשַׁלְתָּ בְּגֹזִים רַבִּים וּבָךְ לֹא יִמְשָׁלוּ: ס (ז) כִּי יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיוֹן מֵאֶחָד אֲחִיךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא תֵאֱמָץ אֶת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאֲחִיךָ הָאֲבִיוֹן: (ח) כִּי פָתַח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לוֹ וְהִעֲבַט תַּעֲבִיטֵנּוּ דֵי מַחְסָרוֹ אֲשֶׁר יִחְסַר לוֹ: (ט) הִשְׁמַר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעֵל לְאֹמֵר קָרַבְתָּ שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרַעְיוֹ עֵינֶיךָ בְּאֲחִיךָ הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עֲלֶיךָ אֵל ה' וְהָיָה בָּךְ חֲטָא: (י) נָתַתָּן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יִרַע לְבָבְךָ בְּתַתָּךְ לוֹ כִּי בְגִלְלַת הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרְכֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ:

ב. משנה שביעית | פרק י

א. שביעית משמטת את המלוה בשטר ושלא בשטר הקפת החנות אינה משמטת ואם עשאה מלוה הרי זה משמט רבי יהודה אומר הראשון הראשון משמט שכר שכיר אינו משמט ואם עשאו מלוה הרי זה משמט.

ב.... המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לבית דין אינן משמטין:

ג. פרוזבול אינו משמט זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועוברין על מה שכתוב בתורה (דברים טו) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' התקין הלל לפרוזבול:

ד. זהו גופו של פרוזבול מוסר אני לכם איש פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כ"ז שארצה והדיינים חותמין למטה או העדים:

ו. אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע אם אין לו מזכה הוא בתוך שדהו כל שהוא...

ג. רמב"ם | הלכות שמיטה ויובל פרק ט

י. המלוה את חבירו והתנה עמו שלא תשמטנו שביעית ה"ז נשמט שאינו יכול לבטל דין השביעית, התנה עמו שלא ישמט הוא חוב זה ואפילו בשביעית תנאו קיים, שכל תנאי שבממון קיים, ונמצא זה חייב עצמו בממון שלא חייבתו תורה שהוא חייב.

טז. כשראה הלל הזקן שנמנעו מלהלוות זה את זה ועוברין על הכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר וגו' התקין פרוזבול כדי שלא ישמט החוב עד שילוו זה את זה, ואין הפרוזבול מועיל אלא בשמטת כספים בזמן הזה שהיא מדברי סופרים, אבל שמטה של תורה אין הפרוזבול מועיל בה. +/השגת הראב"ד/ אבל שמטה של תורה וכו'. א"א זה אינו מחוור דאביי הוא דאמר הכי אבל רבא פליג ואמר הפקר בית דין הפקר והלכך נוהג בכל זמן. +

ד. שו"ע חו"מ | הלכות הלואה סימן טז

יח. פרוזבול, אינו משמט. ואינו נכתב אלא בבית דין חשוב, והיינו שלשה בקיאים בדין ובענין פרוזבול, ויודעים ענין שמיטה, והמחוסר רבים עליהם באותה העיר. וי"א דכותבין פרוזבול ככל ציט דין (טור וצ"י צ"ס הפוסקים), ונראה לי דיש להקל בזמן הזה.

יט. זה גופו של פרוזבול: מוסרני לכם פלוני ופלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה, והדיינים או העדים חותמים מלמטה. (וה"ה שזכר למסור ציט דין חזו"תיו שצ"ל פה) (ר"ן פרק השולח).

כ. ... ואין חילוק בין אם המלוה צעיר הדיינים או לא, כי יכול לומר אפילו שלא צפניסה: אני מוסר שטרותי לציט דין פלוני שצעיר פ' (מרדכי ס"פ השולח).

כא. יש מי שכתב ענין שטר פרוזבול כך הוא: הולך המלוה אצל שלשה עדים (בה"ת בשער מ"ה בשם י"א), ויש אומרים אפילו לשנים, ואומר: הוו עלי סהדי וחזו דאנא מסרנא פרוזבול קמי שלשה דיינים דאינון פלוני ופלוני ופלוני דיינים שבמקום פלוני, ודי לו אם יחתמו בו אותם עדים. ואי חתמו ביה דייני, טפי מעלי, ואין צריך שם עדים.

כב. אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע, ואפילו קרקע כל שהוא סגי, ואפילו אין לו אלא עציץ נקוב מונח על גבי יתדות באויר, אף על פי שאין מקום היתדות שלו, סגי; אפילו אין ללוה כלל, ויש לחייב לו או לערב, או למי שחייב לו, כותבין. ואפילו אין לזה ולא לזה, ויש למלוה או למי שחייב לו, מזכהו אפילו על ידי אחר, ואפילו שלא בפניו. הגה: מיהו אם הלואה לפינוי ולזוח: אינו רואה לזכות בקרקע של אחרים, אין מזכין לו לאדם צ"ל כרחו (ר"ן פ' השולח).

ל. אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה, לפיכך המלוה את חבירו בשביעית עצמה, גובה חובו כל השנה בבית דין, וכשתשקע כמה בליל ראש השנה של מוצאי שביעית אבד החוב.

ה. גיטין לו.

הלל התקין פרוזבול וכו' תנן התם פרוזבול אינו משמט זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' עמד והתקין פרוזבול וזה הוא גופו של פרוזבול מוסרני לכם פלוני דיינין שבמקום פלוני שכל חוב

שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה והדיינים חותמים למטה או העדים ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטא שביעית והתקין הלל דלא משמטא אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא רבי אומר וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים ותקינו רבנן דתשמט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה עמד והתקין פרוזבול ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית ותקינו רבנן דתשמט אמר אביי שב ואל תעשה הוא רבא אמר הפקר ב"ד היה הפקר ... איבעיא להו כי התקין הלל פרוזבול לדריה הוא דתקין או דלמא לדרי עלמא נמי תקין למאי נפקא מינה לבטוליה אי אמרת לדריה הוא דתקין מבטלין ליה אלא אי אמרת לדרי עלמא נמי תקין הא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין מאי ת"ש דאמר שמואל לא כתבינן פרוזבול אלא אי בני דינא דסורא אי בני דינא דנהרעדא ואי סלקא דעתך לדרי עלמא נמי תקין בשאר בי דינא נמי לכתבו דלמא כי תקין הלל לדרי עלמא כגון בי דינא דידיה וכו' רב אמי רב אסי דאלימי לאפקועי ממונא אבל לכולי עלמא לא ת"ש דאמר שמואל הא פרוזבולא עולבנא דדייני הוא אי איישר חיל אבטליני' אבטליני' והא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין הכי קאמר אם איישר חיל יותר מהלל אבטליניה ורב נחמן אמר אקיימנה אקיימנה הא מיקיים וקאי הכי קאמר אימא ביה מילתא דאע"ג דלא כתוב ככתוב דמי

נסח פרוזבול

אנחנו החתומים מטה מאשרים בה כי אתא לקדמנא הכא _____ ואמר לנא הן שנה זו היא שנת השמיטה, ויש לי חובות בשטר ובעל פה על אילו אנשים ועל בנקים. הריני מוסר לבית הדין בעיר _____ הלוא המה:

הרב _____

הרב _____

הרב _____

שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה. והואיל ו _____ מסר לבית הדין הנ"ל מלי דפרוזבולא כדאמור רבנן, כתבנו וחתמנו ביום _____ האי שטר דפרוזבולא כדנהגא מיומי דהלל הזקן וכתקון חז"ל.

נאם _____

נאם _____

נאם _____

